

सारस्वत बँकेच्या शुभारंभाप्रसंगी श्री. भाऊंचे भाषण

प्रसंग- अनुभूती शाळेत सहकाऱ्यांच्या मुलांसाठी झालेल्या शिबिरात

दि. १०-१२-२००९, स्थळ -जे.डी.सी.सी बँक सभागृह, जळगाव

माणूस आपल्याजवळ असलेल्या वैभवामुळे, पैशामुळे मोठा होत नसतो आणि तथाकथित विद्यवत्तेनीही तो मोठा होत नसतो. विद्यवत्तेनी होत नाही, पैशाने होत नाही आणि भागीदारानेही होत नाही. माणूस खरं मनाने मोठा व्हायला हवा आणि जर तो तसा असेल तर तो खऱ्या अर्थाने मोठा. आणि जे माणसाच आहे तेच संस्थेच आहे. संस्था ही सुद्धा, प्रत्येक संस्था काही ना काही एक फार बोटार मोजण्याइतकी उदाहरण जर तुम्ही गाळलीत की त्याला प्रोफेशनल पहिल्यापासूनच प्रोफेशनल संस्था म्हणून जी पुढे आली सगळ्याच कंपन्या, सगळ्याच बँका या कोणीतरी एका माणसाने सुरु केल्या आहेत आणि त्याची लांबवर पसरलेली सावली म्हणून ती संस्था पुढे कार्यरत राहिली आहे. आणि जी काही परंपरा जी संस्कृती ढाळली गेली असेल, जोपासली गेली असेल त्या संस्कृतीवर पुढे जाऊन चालत असते. माझा संबंध एक अशा संस्थेशी फार जवळून आला, युनायटेड वेस्टर्न बँक ज्याचा आपण उल्लेख सुद्धा केला. खूप वार्डट वाटल, ज्यावेळेला युनायटेड बँकेच विलिनीकरण झाल, खूप वार्डट, मनापासून वार्डट वाटल. आणि आपण काही करू शकतो का? असाही विचार केला. अगदी रिझर्व बँकेपर्यंत

जाऊन पोहोचलो, रिझर्व बँकेच्या डेप्युटी गव्हर्नरपर्यंत जे बँकींग बघतात, ते जळगावला एक वेळा येऊन गेले होते, आमच्याकडेही येऊन गेले होते तेव्हा परिचय होता त्यांना म्हटल साहेब एवढी चांगली बँक आहे, एवढे चांगले माणसं आहेत आणि याला तुम्ही विलिनीकरण करणार, “भवरलालजी, क्या कर सकते है। गव्हर्नमेंट की पॉलीसी ऐसी है, बँक की पॉलीसी ऐसी है कि छोटी बँक चलनेवाली नहीं, और इसके लिए उसका विलिनीकरण तो करनाही पड़ेगा। और इसमें इन्होंने प्रॉब्लेम भी इतने ज्यादा खड़े कर के रख दिये है तो उससे कुछ चारा नहीं है। पर साथ में” जस बाबुजींनी आताच सांगितलं की ठाकुर साहेबांनी त्यांना किती गोड शब्दात नाही म्हटलं तसं त्याच गोड शब्दामध्ये मलाही त्यांनी सांगितलं की मला याच्यात गुंतवणूक करता येणार नाही याचं कारण की, “कार्पोरेट सेक्टर को बँक देना ही नहीं ऐसा रिझर्व बँक का अभी का धोरण है।” तर रिझर्व बँकेच म्हणजे आईच धोरण जर असं असेल तर मुलीने काय करायचं, अशातला तो बाका प्रसंग होता, तस पहायला गेल तर या रिझर्व बँकेमध्ये आम्ही एक वेळा प्रेझेंटेशन देऊन म्हणजे तिन्ही डेप्युटी गव्हर्नर आणि काही वेळासाठी गव्हर्नर आणि या सगळ्या बोर्डाला प्रेझेंटेशन दिल होत. आणि मला एक स्वतंत्र अशी केवळ अँग्रीकल्चरसाठी बँक काढायची आहे आणि त्याच्यावर त्यांना असं आश्चर्य वाटलं की अँग्रीकल्चरवर बँक काढून आम्ही आतापर्यंत तिन प्रयोग केलेत, त्यांनी मला आधीच कटवायचा प्रयत्न केला की बाबा आम्ही लँड मॉर्टगेज बँक काढली, आम्ही फेल झालो. त्याच्यानंतर म्हणाले की कोऑपरेटीव्ह बँका केल्या आम्ही फेल झालो.

कोणत्याही कोऑपरेटीव्ह बँकेची आज फायनान्शीअल हेल्थ चांगली आहे असे नाही आहे आणि त्याच्यामुळे तिथेही आम्ही फेल झालो. त्याच्यानंतर आम्ही नॅझ्युअल बँकांना सांगितल की तुम्ही एडीबी काढा, म्हणजे अँग्रीकल्चर डेव्हलपमेंट बँका काढा म्हणजे ब्रँचेस काढा त्यांनीही ते केलं त्यानेही त्या जवळपास मोडकळीत आल्या. रिजनल बँक केल्या त्याही जवळपास मोडकळीत आल्या. म्हणजे कुठेच जमत नाही या अँग्रीकल्चरमध्ये म्हणाल तुम्ही सस्टेंड कसे कराल, तुमच जमेल कसं हे आम्हाला समजवाल का? आणि म्हणून एवढे गव्हर्नर हे सगळे तिथे हजर होते.

तिथे मला पर्सनल माझ्या आयुष्यात थोडी प्रेझेंटेशनस मी केली तर त्या रिझर्व बँकेमध्ये एक वेळा प्रेझेंटेशन करायच, फक्त १० मिनीटांचा वेळ दिला होता आणि तो वाढवून त्यांनी शेवटी ४५ मिनीटे केला. आणि अँग्रीकल्चरवर बँक कशी सस्टेंड

होऊ शकते हे मी त्या दिवशी रिझर्व बँकेला पटवून दिल. आणि जरी एक लायसन्स मिळाल अस्तं तरी ते जैन इरिगेशनला मिळणार होत याच्यासाठी त्यांनी शार्ट लिस्टिंगही करून ठेवल होतं. त्याच्यामुळे रिझर्व बँकेनीच युनायटेड बँकेला हे सांगितलं की बाबा हे जमण्यासारख नाही आणि मलाही सांगितल की तुम्ही यामध्ये इनव्हेस्टमेंट करू शकणार नाही म्हणून मी थांबलो. नाहीतर युनायटेड वेस्टर्न बँक कशीतरी वाचायलाच पाहिजे याही मताचा मीही होतो, आजही आहे म्हणजे जर परत होणार असेल तर तस घडाव असं मनापासून मला वाटत आणि त्याचही कारण आपल्याला सांगतो. ते कारण यांच्या कारणाच्या फार जवळच आहे, ज्याच्यामुळे मी इथे आलो आहे, 'आपुलकीने वागणारी माणसं'. जस साहेब म्हणाले ही हृदय असलेली बँक आहे. तस ती आपुलकीने वागणारी माणसं म्हणून ही बँक महाराष्ट्रात पुढे आली.

वि.स. दामले हे त्यावेळचे त्यांचे चेअरमन होते ज्यांनी हे ब्रिदवाक्य काढल आणि त्यांना फार विरोध झाला. ठाकूर साहेब एक लक्षणीय गोष्ट आहे की त्यांना हे सांगण्यात आलं की आपुलकीने वागणारी माणसं, ज्याला मी कर्ज दिल नाही, ज्याच्यावर मी जप्ती आणणार आहे, जो डिफॉल्टर झाला त्याच्याशी मी आपुलकीने कसा वागू? तर तुला त्या अधिकाऱ्याला दामलेनी सांगितलं की अरे मी तुला हे कुठ सांगतो की त्याला पैसे दे. तु त्याच्याशी कसं वागायच हे मी तुला सांगतो आहे, तु आपुलकीने वाग ना. तो आला आहे तर त्याला चहा पाज. त्याच्यातुन काही निघण्याची शक्यता आहे का ते बघ, ते पडताळ. मी तुला वागण्याबद्दल सांगतो आहे, देण्याबद्दल सांगत नाही आणि म्हणून ते वाक्य त्यांनी स्वतःहून ह्युमन रिलेशन्स आणि ह्युमन एचआरचा एक एक्झरसाईज म्हणून बँकेमध्ये रुजवल आणि तशी कल्चर रुजवून ती बँक नावारुपाला आणली.

आपण स्वतः २,५०० ते ३,००० कोटीवरून २२,००० कोटींचा टर्नओव्हर पर्यंत या बँकेला केवळ ५ वर्षात घेऊन गेला. आऊटस्टँडींग काम केल. आणि सगळ्यात महत्वाच ज्याच्यामुळे मला इथे यावसं वाटलं, मला माहिती होत की चांगल्या कार्यक्रमाला फार जास्त उपस्थिती नसते परंतु जास्त उपस्थितीशी तसा माझा काही संबंध नाही कारण मला तसे कोणाचेच वोट्स पाहिजे नाही आहेत, मला कोणाच मत पाहिजे नाही आहे. त्याच्यामुळे बापुजींसारखा मला कधीच प्रश्न पडत नाही की मी कोणासमोर बोलतो आहे. (आवाज आला 'मी ही आता त्याच्या पुढे चाललो' नंतर हास्य) ते ठिक आहे आता आपण राज्यसभेमध्ये जाणार आहात त्याच्यामुळे तशी एक शक्यता आहे. परंतु

अदरवाईज, प्रत्येक पुढान्याला असं वाटत असत की बुवा जनसंपर्क असावा आणि म्हणून त्यांना जास्तीतजास्त जनता हवी असते. मग मला तशी काही हौस नाही आहे की सगळ्यात जास्त लोक असले तरच बोलायला पाहिजे, मला असं वाटत की दोन-चार असले ते समजदार असले म्हणजे पुरे झालं. साहेब म्हणजे ठाकुर साहेब जे शोधता आहेत ते पैसे घेणाऱ्यांना शोधता आहेत, म्हणजे कोणीतरी पैसे घ्यावेत.

पंचाईत अशी आहे ठाकुर साहेब, की जर ते टारगेट तुमच माझ्याकडे असेल तर ते शक्य नाही होणार याच कारण फार सोप आहे की तुमची जी कॉस्ट ऑफ फायनन्स आहे आज, तुम्ही ज्या पद्धतीने ज्या टक्क्यांनी आज पैसे उभे करतात त्याच्यापेक्षा दोन टक्के कमीने मला आज पैसे मिळतात. म्हणजे ७ टक्क्यांनी मला पैसे मिळतात, तुमची कॉस्ट ऑफ फायनन्स जर ९ टक्के असेल तर तुम्ही कोणत्याही परिस्थितीमध्ये लॉस घेऊन जरी करायच ठरल, सब प्रॉईम जरी करायचा ठरला तरी तो खेळ जमण्यासारखा नाही.

परंतु एक जमण्यासारखा आहे, माझे जे काही ग्राहक आहेत म्हणजे शेतकरी आहेत त्या शेतकऱ्यांना मी हे सांगू शकतो आणि निश्चितपणे त्यांना मी गाईड करू शकतो की तुम्ही सारस्वत बँकेत जा, जर असं प्रपोजल असेल तर ते तुमच होवू शकेल. (टाळ्या) आणि दुसर अस काय, पोट मोठ झालं ठाकुर साहेब, १,२०० कोटी रुपयांचा हा पोर्टफोलीओ आहे आणि त्या १,२०० कोटी रुपयांमध्ये ऑलरेडी सगळ्या नॅशनलाईज बँका वन,टु,थ्री,फोर ज्या आहेत त्या सगळ्या आहेत आणि अशा वेळेला आता या स्टेजला त्याच्यामध्ये शिरकाव करणेही फार कठीण आहे. परंतु ऑफ बॅलन्शीट ट्रान्झाक्शन ज्याला आपण म्हणतो त्याच्यामध्ये जर आपल्याला काही रस असला आणि आपण कॉम्पिटिटिव्ह रेट मध्ये फायनन्स उपलब्ध करत असला तर आम्ही जरूर त्याचा विचार करू.

परंतु एक मात्र नक्की आहे की आजच्या परिस्थितीमध्ये हे शक्य होत नाही. मला फार गोड बोलता येत नाही आणि सरळच बोलायची सवय असल्यामुळे मी ते लपुन-छपून असाही बोलत नसतो, माझी ती सवय नाही. परंतु मित्रहो, बँकांवर एक स्वतंत्र पुस्तक लिहिन एवढे माझे बँकेचे अनुभव आहेत आणि ते सगळे तुम्हाला सांगून मी बोर करणार नाही आहे. परंतु एक-दोन अनुभव सांगतो आणि ज्याच्यामध्ये साहेबांनी जे शब्द वापरले की हृदय असलेली बँक आहे, त्या हृदयामुळे ती मोठी आहे. मला जे

काही पत्र आलं होत, मला जी माहिती आली होती त्याच्यामध्ये एक अत्यंत भावणारा शब्द होता आणि त्याच्यात त्यांनी लिहिले होते की अत्यंत नितीमत्याने वागणारी ही बँक आहे. स्वतःबद्दल मी नितीमान आहे असं कोणी म्हणाव हे धारिष्ठ्याच काम आहे, फारच कठीण काम आहे.

पण जो म्हणू शकतो त्या माणसासमोर मला टोपी उतरवलीच पाहिजे, (टाळ्या) हे मात्र नक्की आहे. त्याच कारण आहे ठाकुर साहेब आजच्या या काळामध्ये, या समाजामध्ये, या परिस्थितीमध्ये निती, निती आणि मत्ता, नितिमत्ता ही सांभाळण फार कठीण झाले आहे. आपण ती सांभाळतात असा आपला स्वतःचा विश्वास आहे. आणि या विश्वासाची कदर करण्यासाठी म्हणून मी आज उद्घाटनाला हजर राहिलो, (टाळ्या) खरं तुम्हाला सांगितलं, मला माफ करा त्याच्यामध्ये जर कुठे तुम्हाला असं वाटत असेल की मी आरोग्यन्तली बोललो तसं नाही, वस्तुस्थिती ही आहे की वयाच्या आणि वेळेच्या मर्यादा पाळून जे करण शक्य आहे तेच आता करायला पाहिजे कारण अजुन पुष्कळ काम करायची बाकी आहेत मी आता सांगितलं की सामाजिक कामंच एवढी करायची बाकी आहेत की ती नुसती विचार करता करता सुद्धा तुम्हाला किती वर्ष निघून जातील, मग त्याच्यामध्ये ऑक्शन करायला आणखी वेळ लागतोच तेव्हा त्याच्यासाठी सुद्धा प्रयत्नशील आहे.

परंतु आपण ज्या काही भावना इथे व्यक्त केल्या, माझ्या जीवनात एकच प्रिन्सिपल मी शिकलो बँकींगच्या संदर्भामध्ये बँकींग इज पीपल. एक मला हॉगकॉगचा बँकर मिळाला होता मार्क मायर त्याच नाव होतं आणि त्याला मी काहीतरी सांगितलं की बुवा हे अस असं झालं, तस तस झाले त्याने मला एकाच शब्दात उत्तर दिलं, एका वाक्यात उत्तर दिलं - Mr. Jain, remember one thing as per as banking concern, banking is people. म्हणजे बँकांमध्ये जर सगळ्यात जास्त कोणता महत्त्वाचा घटक असेल तर माणसं. साहेब तुम्ही तुमच्या बँकेत जे लोक आहेत सेवान्वित लोक आहेत, त्यांना कर्मचारी म्हणता किंवा नोकरदार म्हणता किंवा आपण आणखी एक शब्द वापरला आहे असं म्हणतो आपण, माझ्या कंपनीमध्ये सगळे जे लोक आहेत त्यांना मी सहकारी म्हणतो. आपण जर ते करू शकलात तर ते फार उत्तम राहिले. हे शब्द आता जुनाट झालेले आहेत, ते पुस्तक बदलवा, ती डिक्शनरी बदलवा हे लोक कर्मचारी नाहीत. आपण सगळेच तसे कर्मचारी आहोत कारण कर्मालाच आपण पुजत असतो, पुजारीच आहोत,

कर्माचेच पुजारी आहोत. परंतु सहकारी हा शब्द फार चांगला शब्द आहे तो आपण स्वीकारावा आणि तो जर स्वीकारून दिला तर यांना थोडीशी डिग्नीटी प्राप्त केल्यासारखं अन ती डिग्नीटी घावी आपण त्याच्यासाठी कोणत्याही बँकेची पैशाची काही गरज नाही आणि अगदी मनापासून आपण ते करू शकतो. तर बँकींग इज पीपल हा धडा सांगितला. साहेबांनी खूप उदाहरण दिली की अडचणीमध्ये असताना किती लोकांना त्यानी काम केलं, मला पर्सनली मी तर अडचणीचे डोंगरसुद्धा बघितलेले आहेत केवळ अडचणी नाही, बटालियन्स म्हणजे एका सेनेमागून दुसरा सेना अशी येते तसे लोक लाख्खो लोक दिसतात तशी संकट माझ्यावर आली आहेत. आणि जर बँकर जर मला असे मिळाले नसते तर मी जगूच शकलो नसतो किंवा पुढे येऊच शकलो नसतो ही वस्तुस्थिती आहे. त्याच काम मला काही बाबूजींसारखा वारसा मिळालेला नव्हता. माझे दादा काही आधीचे कोट्याधीश नव्हते आणि त्याच्यामुळे मला शुन्यापासूनच सुरुवात करण्याची गरज होती. आणि तशी करत असताना असेच बँकर्स मिळाले म्हणूनच ते करू शकलो.

एकच गोष्ट सांगुन मी माझ्या शब्दांना विराम देणार आहे. गोष्ट अशी होती की आम्ही, त्याकाळामध्ये आमचा व्यवहार फार कमी होता साधारणतः एक दिड एकशे कोटींचा व्यवहार असेल, दिडशे दोनशे कोटींचा व्यवहार असेल आता तो तिन ते साडे तिन हजाराच्या म्हणजे फॉरीनचे मिळवले तर साडेतीन होतात, इथले तिन हजार म्हणजे साधारणतः तिन-साडेतीन कोटींचा आता आहे परंतु त्यावेळी फक्त दोनशे कोटींचा व्यवहार होता. त्यावेळेला आठ कोटी रुपयांचा माल असलेले दोन जहाज आमची समुद्री चाच्यांनी पळवून नेली. आणि आता दहा वर्षांपूर्वीची झालेली घटना आहे अजूनही लेबेनॉनमध्ये, लेबेनॉन नावाचा देश त्याच्यामध्ये ती पळवून नेली. आठ कोटी रुपये, ज्या अकाऊंटच लिमीटच मुळात आठ कोटी होत त्याचे आठ चे आठ कोटी रुपयांची एलसी उघडलेली होती ती बँकेला ऑनर करण गरजेच होत. बँकेनी ऑनर केली आणि आता आठ कोटी रुपये गेले हा माणूस कसा वर येईल शक्यताच नाही, अगदी स्पष्ट. दुसरा बँकरही नव्हता. एकच बँकर होता अन तो फॉरीनचा बँकर होता आणि तोही फॉरीनचा बँकर. अस असताना त्या माणसाने काय कराव? तो जर हेड ऑफिसकडे गेला असता म्हणजे या केसमध्ये समजा ठाकुर साहेबांकडे गेला असता तर नाही हेच उत्तर मिळाल असत अशी त्याची खात्री होती. (भाऊ हासतांना) कारण बाबूजींनासुद्धा नाही मिळालेलं आहे त्याच्यामुळे त्याची खात्री होती. त्या बंधाने काय कराव, तो बंदा

हेड ऑफिसकडे गेलाच नाही. म्हणजे पॅरीसला गेलाच नाही. त्याची बँक फ्रेंच बँक होती, इंडोस्वीच त्याच नाव होत. तो तिकडे गेलाच नाही, त्याने पत्रही पाठविल नाही त्यांना. त्याने त्याच्या अधिकारामध्ये, अधिकारामध्ये म्हणजे कसले अधिकारच नाही ना, दोन कोटीच्यावर सॅगशन करायचे अधिकार नाही.

पण त्यांनी बोर्डाची पॉवर वापरून आठ कोटी रुपये ची आधी त्यांनी एलसी उघडली होती त्याने आणखी आठ कोटी रुपये मला दिले. त्यावेळेला तर नुसती एलसी उघडली होती आता कॅश दिले अन त्यानी सांगितल की तुम्ही धंदा करा. कारण तुम्ही जर धंदा केला नाही, तुमचे इन्शुरन्सचे क्लेम कधी येतील, तुमच हे होईल की नाही, तुम्ही याच्यातून बाहेर पडाल का नाही याची विवंचना मला आहे जेवढी तुम्हाला असेल, मला आश्चर्याचा धक्का वाटला की हे कसकाय झालं! हा माणुस हे असं कसं करतो? पण मी ते सगळ प्यायलो कारण ते मला सुट होत होत, मला चांगल वाटत होत कारण मी त्याच्यात जगत होतो नाहीतर मी मेलोच असतो. तर ज्यावेळेला त्याला निरोप द्यायची वेळ आली त्याची ट्रान्स्फर झाली तो प्रमोशनवर गेला, रोममध्ये गेला, प्रमोशनवर गेला त्यावेळेला आमच असं ठरलेल होत की मी मुंबईला गेलो म्हणजे एकतर त्याने मला जेवायला बोलवायच किंवा मी त्याला जेवायला बोलवीन.

अन प्रत्येक वेळा तोच पैसे द्यायचा. तर मग मी तो करार तोडला की असे तुम्ही कराल असाल तर, म्हणजे आमच्याकडे जेवण्यापुरते पैसे नाही असे तुम्ही समजू नका. तुम्ही नेहमी जेवण देता हे आम्हाला काही पटत नाही. धंदा दोन्ही जण आपण करतो आहे. तेव्हा एकवेळा तुम्ही द्या, एकवेळा आम्ही देवू असा सौदा मिटवून मी तो विषय संपवला. पण त्या माणसाला त्या दिवशी माझीच तद् नव्हती त्यामुळे तो विषय काही निघाला नाही. आणि मी त्याला विचारल की आता तु जातो आहेस, तु मला सांग रे की त्यावेळेला तु असा का वागला आणि कस वागला? त्यानी मला सगळ इथंबूथ सांगितल त्याच्यातला काही भाग मी तुम्हाला सांगितला की हेड ऑफिसला त्याने रेफरच केल नाही. हेड ऑफिसने त्याच्यानंतर त्याच्यावर ताशेरे ओढले. तुझ्यासारखी माणसं जर अशी निघाली तर ही बँक मोडीत निघेल असे ताशेरे मारले. शेवटी जावून त्याला प्रमोशन दिल हा भाग वेगळा आहे.

कारण सगळा अॅडव्हान्स जिवंत झाला, केवळ जिवंत झाला नाही, त्याच्यानंतर खूप मोठा बिझनेस त्या बँकेशी आम्ही केला आणि त्या बँकेची खूप भरभराट सुद्धा

त्याच्यानंतर झाली परंतु एक खर आहे त्या माणसाने मला सांगितल की भवरलालजी, तो इंग्लीशमध्ये बोलत होता की माझ्याजवळ पर्याय काय होता जर तुम्ही संपला असता तर बँक संपली असती. ही लहानच बँक आहे इथे. इंडस्वीज फार मोठी बँक आहे जगात परंतु इथली ब्रॅन्च जी आहे मुंबईची ही काही फार मोठी नाही. आमचे फक्त १०० कोटी रुपयांचे अॅडव्हान्सेस आहे त्याच्यात १० टक्के तुम्ही आहात आणि १० टक्क्यांचा एक ग्राहक बसला तर माझा एनपीओ कुठे जाईल, अन मी कुठे जाईल, बँक कुठे जाईल? जी परिस्थिती आमच्या इन्कम टॅक्स डिपार्टमेंटची इथे आहे.

आम्ही जेव्हा लॉसमध्ये होतो त्यावेळेला इथलं इन्कम टॅक्स डिपार्टमेंटसुद्धा बंदच होत अस समजा तुम्ही कारण त्यांना ५० टक्के रेव्हेंयू तिथूनच होता, तर तशी परिस्थिती त्याची झाली असती म्हणून तो म्हणाला मला काही पर्याय नव्हता, पण एक लक्षात घ्या म्हणे मी फक्त दोनच गोष्टी पाहिल्या माणुस कसा आहे आणि कशामध्ये केवळ नितिमत्तावाला आहे असं नाही पाहिलं तर तो कॉम्प्युटंट तरी आहे का. म्हणजे याच्यातनं गेलेल्या जहाजांना विसरून हे जहाज तरी हा बाहेर काढेल का पाण्याच्या अशी मी खात्री करून घेतली आणि त्या दोन्ही गोष्टींवर माझ समाधान झाल की नाही हा माणुसही चांगला आहे आणि हा माणुस कॉम्प्युटंट सुद्धा आहे, हा माणुस कार्यक्षम सुद्धा आहे म्हणून आपला अॅडव्हान्स परत जिवंत होईल, तो जिवंत करण्यासाठी मी ते पैसे तुम्हाला दिलेत, दुसर काही कारण नव्हत अस त्या दिवशी त्याने मला खुलासा दिला. म्हणजे बँकींग इज पीपल याचं ते उदाहरण होत, त्याने ते स्वतः तेवढा रिस्क घेतला आणि त्यानी तस केल. मला असं वाटल की तो फॉरीनचा बँक होता म्हणूनच त्यानी अस केलं! आज तुम्ही हे तुमच्या स्वतःबद्दल सांगितल. मध्यंतरी आणखी एक अनुभव आला स्टेट बँकेमध्ये, स्टेट बँक म्हणजे काय समुद्रच आहे तो, म्हणजे तिथे जरी डेथ मॅसेज पाठवायचा असला तरी कमीत कमी सहा हप्ते लागतील, कमीतकमी सहा हप्ते! म्हणजे हा माणुस मेला हे कळायला सुद्धा शेवटी वर जात जात ते म्हणजे एज पर प्रोटोकॉल तसे गेले ना, डेपो मॅनेजर पासून सुरुवात झाली की मग ते चेअरमन पर्यंत पोहोचायला सहा हप्ते लागतात. त्याच्यामुळे या बँकेमध्ये कोण आपली सुनवाड करणार आहे अशी परिस्थिती होती. २७ कोटी रुपयांचा डिफॉल्ट होता, Twenty Seven Crore, लेटेस्ट म्हणजे १९९६ ची गोष्ट आहे. २७ कोटी रुपयांचा डिफॉल्ट असताना त्या बँकेनी ५७

कोटी रुपयांचे लिमीट सॅक्शन केलं. आणि ५७ कोटी रुपयांच लिमीट सॅक्शन केल्यानंतर २७ स्वतःचे अॅडजेसेस करून घेतले आणि बाकीचे पैसे मला दिले, आणि हे सांगुन दिले की हे मुद्दाम अस करतो आहे. This is not permitted by Reserve Bank की तुम्ही स्वतःचा अॅडव्हान्स स्वतःच पैसे देवून सॅक्शन करून घ्या हा चालण्यासारखा फॉर्म्युला नाही पण आम्ही हे अॅक्सेप्शन करतो आहे. After all State Bank is a daughter of Reserve Bank. म्हणजे सगळ्यात जास्त शेअर होल्डर रिझर्व बँकच आहे त्याच्यामुळे ते कोणाल कोण कमेंट करणार? म्हणजे आपलेच दात आणि आपलेच ओठ अशी परिस्थिती आहे त्याच्यामुळे स्टेट बँकेशी डील करणे सोप आहे, पंचाईत होत नाही, कोणत्याच गोष्टीची पंचाईत होत नाही.

मी ज्यावेळेला आणखी एक गोष्ट फार म्हणजे रोचक अशी लागेल, रोमहर्ष अशी लागेल ती गोष्ट सांगतो, मी गेलो स्टेट बँकेच्या मॅनेजींग डायरेक्टरांना थॅक्यू म्हणण्यासाठी, आभार त्यांचे मानावे की २७ कोटी रुपयांचा डीफॉल्ट असताना त्यांनी ५७ कोटी रुपये द्यायचे ठरवले असे कसे! तर मी गेलो ते टेलिफोनवर बोलत होते, अपॉन्टमेंटप्रमाणे गेलो होते, त्यांनी टेलिफोन संपवला, मला इकडे सोफ्यावर बसायची त्यांनी खूण केली, मी सोफ्यावर बसलो, मी आणि माझा मुलगा मॅनेजींग डायरेक्टर कंपनीचा बरोबर होतो, आणि आम्हाला बसतं केल्यानंतर ते आले बसलेत, ते म्हणे “बोलीये भवरलालजी, आप यहाँ क्यू आये?” हिंदीमध्ये, “आपने, क्या चीज के लिए आप पधारे? पहले तो ये बताईये आपकी तब्येत कैसी है?” पहिल्यादा मी भेटतो आहे तुला, माझ्या तब्येतीच काय पडल बाप्पा! एवढी मोठी स्टेट बँक चालवायची आहे माझी तब्येत हा कुठला विषय आहे! माझा त्यांचा काही परिचय नाही.

पण बघा संस्थेमध्ये ती नोट चालत असते, त्या संस्थेमध्ये तुम्हाला कोणी अधिकारी चालवत नाही. त्या संस्थेमध्ये सिस्टीमच चालवते अन् त्या सिस्टीम मध्ये त्यांनी ती नोट वाचलेली होती अन् त्या नोट मध्ये हे सगळ लिहिलंलं होत की हा माणुस याला इतक्या वेळा हार्ट अॅटॅक आलेला आहे, असा आहे तरी तो पण चांगला आहे, काय त्यांना लिहायच असेल ते लिहिलं असेल आणि त्याच्यामुळे त्यांना ते माहिती होत. मला थोडासा आश्चर्याचा धक्का वाटला की याला कसं माहिती पडल! पण मला लगेच ते लक्षात आलं, बसलो. मी म्हटल साहब आपने ये ५७ करोड रुपये का ये सॅक्शन थीस लिमीट इन फेस ऑफ थीस, तर म्हणे “भवरलालजी, एक काम करे, आप हमारी

आदते ना बिघाडे।” आमच्या सवयी तुम्ही खोट्या करू नका, खराब करू नका, आमचे आभार मानू नका. म्हटलं का, तुमचे आभार नाही मानायचे म्हणजे काय? म्हणाले, “आम्ही स्टेट बँक आहोत, म्हणजे आम्ही नॅशनल बँक आहोत, नॅशनल बँकेनी नॅशनल काम करायची असतात, तुम्ही या देशाला पतदर्शक अस काम केलेल आहे, शेतीच्या क्षेत्रामध्ये तुम्ही दिशादर्शक अस काम केलेल आहे आणि अशा कंपनीला आम्ही मदत करणार नसू तर कोण करेल? या भावनेच्या पोटी आम्ही तुम्हाला ५७ कोटी रुपयांच सँक्शन दिल. बोर्डांमध्ये जी चर्चा झाली ज्यावेळी मी हा प्रश्न अशा पद्धतीने तिथे मांडला, त्यावेळेला बोर्डाचा एकही सभासद नाही म्हणाला नाही. आणि स्टेट बँकेनी एक अपवाद म्हणून या प्रपोजलला सँक्शन दिल. अगेन, तो जो माणुस होता रोज गीतेच दोन तास पठण करणारा माणुस होता. ओ.पी. सेठीया आहे त्याच नाव, मॅनेजींग डायरेक्टर. तर आणि आजही ज्यावेळेला दिल्लीला जातो त्यावेळेला एकवेळ प्रतिभाताईना नाही जमल तर भेटणार नाही पण ओ.पी. सेठीया यांना जरूर भेटेल.

त्याच कारण अस आहे की मला पाहायच होत की तो कुठे राहतो. दिल्लीहून जवळ जवळ ३५ मिनीट जिथे, म्हणजे पार्लमेंट हाऊस मधून तिथे ३५ मिनीट लागतील एवढ्या अंतरावर तो माणुस एका सफर मध्ये राहतो. पहिल्या मजल्यावर दोन ते तिन, म्हणजे अडीच खोल्यांच त्याच घर आहे, दोघ पति-पत्नी आहेत, दोन मुल त्यांची अमेरिकेत आहेत, अगदी साध्या पद्धतीने म्हणजे सर्वसाधारण माणसाच्या घरामध्ये असेल अशा फर्निचरनी तो माणुस आपल जीवन जगतो. एकदम उत्तम, शांत, प्रशांत अस त्याच वातावरण आहे. आणि अजूनसुद्धा त्याच्या तोंडावर ते तेज कायम आहे. अस स्टेट बँकेतही घडाव या गोष्टीवर आमचाच विश्वास किती दिवस बसला नाही, परंतु घडल. तर ‘बँकींग इज पीपल’ आणि हा अॅसेट आपण एवढ्या चांगल्या पद्धतीने सांभाळून ठेवला आहे ही तुमची जी काही संस्कृती आहे, या संस्कृतीमध्ये आपल्या यशाच हे सगळ गमक आहे ते दडलेल आहे.

याला आणखी जास्त ..... आपण काय करू शकाल याचा विचार करून त्याला वाढवा, म्हणजे यश हे तुम्हाला स्वतः चालूनच येईल याच्याबद्दल मला कुठे शंका वाटत नाही. आपण ते ऑलरेडी करता आहात म्हणूनच आपल्याला हे रिझल्ट अशा पद्धतीने मिळता आहेत, एक-दोघांच हे काम नाही, सगळ्यांनी मिळून हे केलेल काम असल्यामुळे आपल्या लिडरशीपमुळे, आपल्या नेतृत्वामुळे हे सगळ घडून येत आहे

याचा आम्हाला विशेष आनंद आहे. आपल्याला आतापर्यंत दोन वेळा मी ऐकल आपल्याला ऐकायचा हा मोह मला झाला, हे एक दुसर कारण होत त्या वाक्याच्या बरोबर आजचा हा समारंभ स्वीकारायचा आणि तो स्वीकारून मी आपल्याबरोबर येऊ शकलो, बोलू शकलो, माझे जे काही अनुभव आहेत मी आपल्यासमोर मांडू शकलो याचा मला मनस्वी आनंद आहे. सारस्वत बँकेनी मोठ्या मनानी मला इथे पाचारण केल आणि माझ्या हातून या ब्रँचच उद्घाटन करून घेतल याच्याबद्दल पुनश्च त्यांचे आभार मानतो आणि आपली रजा घेतो.

जय हिंद, जय महाराष्ट्र!